

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETSAVDELNINGEN
ENHETEN FÖR INSPEKTION

SID 1 (18)
2009-02-12

FÖRSKOLEINSPEKTÖRER

BIRGITTA MAGNUSSON

HANS DAHLIN

INGER LEFFLER

TEL: 508 33 635

TEL: 508 33 655

TEL: 508 33 675

Rapport från inspektion av Söderförskolor 9/12 – 18/12 2008

Förskolan Sälen på Katarina västra kyrkogata 12

Finska förskolan på Urvädersgränd 8

Förskolan Täppan på Östgötagatan 61

Förskolan Barnängen på Barnängsgatan 44

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE	3
OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN	4
BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN.....	5
<i>Organisation</i>	5
<i>Barn och personal</i>	6
SAMMANFATTNING AV ENHETENS RESULTAT/ MÅLUPPFYLLELSE.....	7
Styrkor	7
Svagheter	7
Områden att utveckla.....	8
ENHETENS RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE.....	9
Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap	9
<i>Strukturella förutsättningar</i>	10
Normer och värden	11
<i>Barn i behov av särskilt stöd</i>	12
<i>Likabehandlingsplan</i>	12
Utveckling och lärande.....	12
<i>Pedagogiskt innehåll och organisation</i>	12
<i>Pedagogisk dokumentation</i>	14
<i>Språk, kommunikation och logiskt tänkande</i>	14
Barns inflytande.....	14
Förskola och hem.....	15
Samverkan med förskoleklass, skola och fritidshem.....	16
TILL SIST	18

UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE

Enheten för inspektion utvärderar den pedagogiska verksamheten och främjar barns, ungdomars och vuxnas lärande genom att

- granska måluppfyllelsen utifrån nationella och kommunala styrdokument
- kontrollera efterlevnaden av nationella och kommunala riktlinjer
- granska hur förskolan/ skolan utvärderar sin egen verksamhet
- ge rekommendationer om vad som bör förändras och utvecklas

Vi genomför vårt uppdrag genom att

- läsa material som förskolan/skolan ställer till förfogande och även material från andra källor (ex. från Skolverket)
- intervjua elever/barn, personal och skolläda. Vid granskningen av förskolors verksamhet intervjuas föräldrar i stället för barn.
- observera verksamheten

Inspektionen följs upp på olika sätt beroende på skolform.

I första hand granskar vi måluppfyllelsen, det vill säga att vi bildar oss en så heltäckande bild som möjligt av hur målen i styrdokumentet tolkas och förverkligas på förskolan/skolan. Vi gör detta utifrån en prioritering av mål från läroplaner och andra nationella styrdokument. Dessutom bedömer vi hur riktlinjerna i dessa styrdokument följs, liksom mål och riktlinjer i Stockholms stads skolplan.

Förutom detta granskar vi förskolans/skolans förmåga att själv utvärdera sin kvalitet för att förbättra verksamheten. I bedömningen av verksamhetens kvalitet utgår vi även från Skolverkets Allmänna råd om kvalitetsredovisning, vars definitioner av begrepp inspektionen även använder. Hög kvalitet innebär enligt Skolverkets definition främst att verksamheten utmärks av att den väl:

- strävar mot och uppfyller nationella mål
- svarar mot nationella krav och riktlinjer
- uppfyller andra mål, krav och riktlinjer som är förenliga med de nationella (t.ex. skolplan, lokal arbetsplan och andra lokala planer)
- kännetecknas av en strävan till förnyelse och ständiga förbättringar utifrån de förutsättningar man har.¹

---

¹ Från Skolverkets "BRUK – för kvalitetsarbete i förskola och skola"

OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN

Utveckling sedan den senaste inspektionen

Detta område finns med endast när en förskola följs upp eller inspekteras på nytt.

Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap

Detta område granskas främst utifrån Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning och Kvalitet i förskolan, Stockholms stads kvalitetsstrategi samt utifrån Läroplan för förskolan (Lpfö 98) och anvisningar gällande förskolan i budget 2009.

Normer och värden

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009, Skolverkets allmänna råd samt Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Utveckling och lärande

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

Barns inflytande

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan och Skolverkets allmänna råd.

Förskola och hem

Detta område granskas främst utifrån riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Detta område granskas främst utifrån riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN

Söderförskolor är en kommunal förskoleenhet med fyra förskolor i Södermalms stadsdelsförvaltning, tre förskolor med en lång historia och en helt nyöppnad. Enheten omfattar 11 avdelningar och består av förskolan "Sälen" på Katarina västra kyrkogata 12 med två avdelningar, "Finska förskolan" på Urvädersgränd 8 med två avdelningar, "Täppan" på Östgötagatan 61 med fyra avdelningar samt den nyöppnade "Barnängen" på Barnängsgatan 44 med tre avdelningar. Finska förskolan erbjuder förskoleverksamhet på finska och Barnängen startade sin verksamhet endast åtta månader före inspektionen. Inspektionsrapporten sammanfattar hela enheten generellt men beskriver även områden där det finns skillnader mellan förskolorna.

De tre äldre förskolorna ligger nära varandra strax öster om Götgatan medan Barnängen ligger längre österut vid Spårvägsområdet. Sälen ligger i en egen byggnad medan de övriga förskolorna är belägna i flerbildshus. Alla förskolor utom Barnängen har egen gård som ger möjlighet till utelek, de utnyttjar istället en närliggande park. Lokalerna i de äldre förskolorna är byggda för eller anpassade till förskoleverksamhet medan Barnängens lokaler består av sammanslagna lägenheter utan kontakt inomhus.

Organisation

Enheten leds av en enhetschef som har sitt kontor på förskolan Täppan. Hon har vissa fasta tider på förskolorna och är i övrigt tillgänglig via telefon samt besöker förskolorna vid behov och vid arbetsplatsträffar. Till sin hjälp har hon en samordnare som sköter vissa administrativa uppgifter men har även andra arbetsuppgifter som arbete på avdelning, i kök samt mottagande av studiebesök. Alla förskolor har någon form av husansvarig som ansvarar för att information kommer fram, sköter kontakter med fastighetsägaren och som på några förskolor har ett extra ansvar för att den dagliga verksamheten fungerar. Dessutom har alla avdelningar en avdelningsansvarig som har ett extra ansvar för att avdelningens pedagogiska arbete drivs framåt. Dessa personer med särskilt ansvar träffas i pedagogmöten 1-2 gånger per termin för att delge varandra olika erfarenheter, diskutera pedagogiska frågor och visa sina verksamheter. Här tas även andra frågor upp som rör hela enheten. Förskolan Täppan har även interna pedagogmöten för sina avdelningsansvariga tillsammans med enhetschefen.

Respektive förskola har regelbundna arbetsplatsträffar som leds av förskolechefen och även egna avdelningsmöten för planering. De flesta arbetslag har planering tillsammans några gånger i månaden men inte generellt på dagtid. Enskild planeringstid finns för alla pedagoger. Fyra planeringsdagar per år genomförs gemensamt inom enheten där personalen oftast åker iväg för att utvärdera, diskutera och planera.

Fram till nyår har en pedagog ett extra ansvar och tid avsatt för att underlätta starten av den nya förskolan Barnängen både pedagogiskt, praktiskt och administrativt.

Barn och personal

I tabellen nedan redovisas antalet barn i grupperna samt antalet personal på förskolan beräknat i årsarbetare.

Söderförskolor							
Förskola, avdelning	Avd typ	Barn/ avd	Antal Fsk *)	Antal Bsk mfl	Summa personal	Snitt barn per personal totalt	Fsk %
Sälen							
Delfinen	1-5 år	18	2	1	3	6,00	67%
Valen	1-5 år	18	2	1	3	6,00	67%
Stöd				0,875	0,875		
Totalt		36	4	2	6	6,00	67%
Finska förskolan							
Pööpöt	1-3 år	15	2	0,75	2,75	5,45	73%
Paaperot	3-5 år	18	2	1	3	6,00	67%
Stöd				1	1		
Totalt		33	4	1,75	5,75	5,74	70%
Barnängen							
Violen	1-2 år	10	1	1,75	2,625	3,81	38%
Gullvivan	1-2 år	18	1	2,75	3,75	4,80	27%
Kattfoten	1-2 år	18	1	2,875	4	4,50	25%
Stöd					0		
Totalt		46	3	7,375	10,375	4,43	29%
Täppan							
Regnbågen	1-2 år	15	2	0,75	2,75	5,45	73%
Ekorren	2,5-3,5	16	3		3	5,33	100%
Solrosen	3,5-4,5	18	2	1	3		
Humlan	4,5-5,5	28	2	2,75	4,75		
Stöd				0,5	0,5		
Totalt		77	9	4,5	13,5	5,70	67%
Totalt Söderförskolor		192	20	15,625	35,625	5,47	58%

* Förskollärare, fritidspedagog eller lärare med examen från en statlig lärarutbildning mot de yngre åldrarna.

- Andel förskollärare: 58 % (Stadens genomsnitt är 38 %)
- Barn/ personal: 5,5 (Stadens genomsnitt är 4,9 barn/personal)

SAMMANFATTNING AV ENHETENS RESULTAT/ MÅLUPPFYLLELSE

Vårt uppdrag som inspektörer är att granska och utvärdera förskolans resultat. Med resultat menar vi förskolans förmåga att sträva mot de nationella och kommunala målen samt efterleva de riktlinjer och krav som finns i styrdokumentet. Våra bedömningar presenteras utförligare under rubriken ENHETENS RESULTAT/ MÅLUPPFYLLELSE.

Styrkor

Vår inspektion har visat att Söderförskolor utmärks av ett antal styrkor, bland annat dessa:

- En hög andel förskollärare
- En strategi för systematiskt kvalitetsarbete samt förutsättningar för en lärande organisation.
- En gemensam och väl förankrad värdegrund.
- Ett medvetet arbete med jämställdhet ur ett genusperspektiv.
- En helhetssyn på lärande som omsätts i pedagogisk organisation och tematiskt arbetssätt.
- De pedagogiska miljöerna är inbjudande, kreativa och spännande.
- Pedagogisk dokumentation som synliggör verksamheten och barns utveckling och lärande.
- Arbetssätt som stödjer barns språkutveckling, kommunikation samt logiskt tänkande och matematik.
- Personalen ger goda förutsättningar för barn att få inflytande och ta ansvar.
- Olika former av samverkan med föräldrarna samt goda strategier för föräldrars möjligheter till uppföljning av verksamheten.

Svagheter

Vår inspektion har visat att det finns vissa områden som Söderförskolor delvis brister i, bland annat följande:

- Förskolorna bedömer och dokumenterar i olika grad verksamhetens måluppfyllelse, dvs. resultatet av vad använda arbetssätt och metoder lett fram till för ny kunskap hos barnen.
- Enhetens strategier för hur det mångkulturella arbetet omsätts i praktiken är otydliga.
- Enheten och skolans verksamheter lever inte upp till stadsdelens strategier och stadens intentioner för samverkan och överlämnande.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl styrkor som svagheter, bör prioriteras:

- Vidareutveckla målstyrningen i enheten genom att bättre koppla arbetsplaner till övergripande dokument samt formalisera former uppföljning.
- Vidareutveckla den pedagogiska dokumentationen till ett verktyg även för uppföljning av resultat och verksamhetsutveckling.
- Vidareutveckla former för enhetsövergripande pedagogiskt utvecklingsarbete.
- Vidareutveckla arbetet med natur och miljö till att omfatta ett ekologiskt perspektiv.
- Utveckla strategier för det mångkulturella uppdraget.
- Vidareutveckla strategierna för samverkan och överlämnande till skolans verksamheter.

ENHETENS RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE

Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap

Vi bedömer att Söderförskolor har goda förutsättningar för ett systematiskt kvalitetsarbete med klar ledningsstruktur och organisation, vilket vi ser som en styrka. Ett tydligt ledarskap, dokumenterad ansvarsfördelning samt olika mötesforum som stödjer organisationen skapar delaktighet för alla medarbetare. Det framgår klart att enhetens verksamhet utgår ifrån läroplanens mål och intentioner. En uttalad verksamhetsidé och väl förankrad värdegrund inom enheten anger basen för den pedagogiska verksamhetens innehåll. Vi bedömer att den övergripande verksamhetsplanen och kvalitetsredovisningen ger underlag för enhetens målstyrning. Dock anser vi att förskolornas planering och utvärdering bättre kan kopplas till övergripande nivå. Ytterligare en reflektion är att målstyrningen i enheten även skulle vinna på att man utvecklar kriterier för bedömning av måluppfyllelse för att bättre kunna mäta resultat av vad arbetsätt och metoder lett fram till.

Enhetschefen och personalen beskriver att det pedagogiska arbetet följs upp och utvärderas kontinuerligt både i arbetslagen och muntligt på APT och planeringsdagar. Personalen på några förskolor beskriver att de följer upp verksamheten då projektarbeten avslutas. Arbetslagen har över tid använt varierande verktyg för självvärdering såsom exempelvis Skolverkets BRUK. Den pedagogiska dokumentationen används enligt vår bedömning i olika grad mellan de fyra förskolorna som ett verktyg för att analysera och vidareutveckla verksamheten.

Avdelningarnas dokumenterade utvärderingar har mycket olika utformning och innehåll med otydlig koppling till enhetens åtaganden. De innehåller generellt beskrivningar av vad som genomförts i verksamheten eller av något speciellt projekt. Några innehåller analyser men endast ett fåtal utvärderingar bedömer måluppfyllelsen, dvs. vad metoder lett fram till i form av nya kunskaper hos barnen. Vi anser att den omfattande och olikformade dokumentationen från respektive förskola försvårar förutsättningarna att systematiskt samla resultaten och bedöma måluppfyllelsen gentemot enhetens åtaganden. Som vi ser det är kvalitetsredovisningens innehåll mycket avhängigt på enhetschefens förmåga att sammanställa en mängd intryck, muntliga uppföljningar och avdelningars olika utvärderingar. Att formalisera uppföljning och utvärdering inom enheten skulle enligt vår mening synliggöra och förtydliga både processen och resultatet bättre.

Söderförskolors kvalitetsredovisning 2007/2008 beskriver enhetens förutsättningar och den verksamhet som bedrivits. Det görs en generell analys av verksamhetens måluppfyllelse och resultat utifrån åtagandena i verksamhetsplanen. Det framgår även väl hur barn och föräldrar gjorts delaktiga i utvärderingen och hur deras synpunkter lett fram till förändringar. Enhetschefen framhåller kvalitetsredovisningen som ett värdefullt dokument för vidare kvalitetsutveckling.

Utifrån kvalitetsredovisningens resultat tar enhetschefen fram ett förslag till verksamhetsplan och kvalitetsgaranti som presenteras på remiss för arbetslagen. Verksamhetsplanen beskriver enhetens pedagogiska värdegrund och organisation samt utifrån kommunfullmäktiges och stadsdelsnämndens mål formulerade åtaganden som konkretiseras med arbetssätt. Det framgår även hur uppföljning och utvärdering ska ske. Enhetschefen beskrev i vår intervju att verksamhetsplanens innehåll revideras årligen men att den inte genomgår några större förändringar. Arbetslagen på respektive förskola beskriver i lokala arbetsplaner/planeringar hur de ska arbeta praktiskt med olika aktiviteter och läroplansmål. Dokumenten varierar i innehåll och omfattning förskolorna emellan och har enligt vår mening mer karaktär av arbetsbeskrivningar än uppföljningsbara måldokument. Läroplansmålen är mycket märkbara som utgångspunkt för planerna, dock bedömer vi att avdelningarnas arbetsplaner påtagligare kan kopplas till den övergripande verksamhetsplanen och dess åtaganden för att tydliggöra målstyrningen.

Vi bedömer att kompetensutvecklingen sammanfaller med enhetens ambitioner. Enhetens förmåga att ta vara på intern kompetens är exempel på att enheten åtminstone till viss del är en lärande organisation. Personalen är generellt nöjd med den kompetensutveckling som erbjuds. Intern fortbildning kring exempelvis matematik och språk kompletteras med externa kurser organiserade av stadsdelen. Även pedagogiska caféer arrangeras i stadsdelen för pedagogiskt utbyte. Enhetschefen beskrev dock att pedagogmöte för enhetsövergripande pedagogiska diskussioner inte blivit av mer än en gång under terminen. Vi anser att enhetens pedagogiska utvecklingsarbete skulle vinna på en tydligare styrning med exempelvis mer enhetsövergripande former för diskussion och reflektion. Enhetschefen beskrev dock att hennes ambition är att låta varje förskola behålla och utveckla sin särart och kultur.

Vi bedömer att personalens tidsmässiga förutsättningar för planering och reflektion är relativt goda på förskolorna, även om personalen i våra intervjuer menade att det ser olika ut hur tiden kan tas ut i realiteten. All personal har 2,5 timmar/ vecka att disponera för kvällsmöten och barnfri tid. Förskolechefen förmedlade en ambition att personalen skulle se planeringsarbete, exempelvis dokumentation, som en del av hela uppdraget och successivt väva in det under arbetsdagens gång. Att ge varandra tid då tillfälle ges i verksamheten är ett förhållningssätt som även personalen beskrev. De tekniska förutsättningarna ansåg personalen som tillräckliga, vilket är en uppfattning vi delar.

Strukturella förutsättningar

Söderförskolor har enligt vår bedömning relativt goda strukturella förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. Förskollärartätheten på 58 % är betydligt högre än snittvärdet i staden och personalomsättningen i enheten är mycket låg. Snittvärdet på 5,5 barn/ personal ligger nära stadens genomsnitt.

Förskolornas lokaler varierar något i storlek och utformning men är generellt rymliga och väl anpassade för förskoleverksamhet. Tre av förskolorna har egna gårdar som ger goda möjligheter till uteverksamhet. Den i april 2008 nyöppnade

förskolan Barnängen har dock svåröverskådliga lokaler som enligt vår mening försvårar personalens möjligheter att genomföra läroplanens uppdrag.

Normer och värden

Söderförskolors värdegrund och verksamhetsidé är enligt vår bedömning mycket väl förankrad i förskolornas personalgrupper och präglar förhållningssättet och verksamhetens pedagogiska innehåll. Förskolan har som ett åtagande att varje barn blir lyssnad till, få uttrycka sin åsikt och bli respekterad för det barnet är, visionen är även att göra det möjligt för föräldrar att skapa ömsesidiga och långvariga kontakter runt barnet. Ledning och personal framhåller att ett av de viktigaste uppdragen är att ge barn och föräldrar tilltro till sin egen förmåga och att utgångsläget för personalen är att alla människor, stora som små, försöker göra så gott de kan. Vår bedömning är att personalen väl kunde beskriva hur detta omsattes i verksamheten. Demokrati, jämställdhet och solidaritet och en uppfattning om att barn kan genomsyrar personalens beskrivningar. ”Vi är här för att barnen ska lära sig och vi vill vara en rolig, lärande förskola” som personalen uttrycker sig.

Vid samtal med personalgrupperna beskrev de framförallt att synen på barn som kompetenta präglar förskolornas arbete. Många exempel gavs på hur de arbetar med kamratskap och solidaritet och olika gruppstärkande aktiviteter. Ett exempel är att något barn i samslingen erbjuds att sitta på en ”kompiskudde” och de andra barnen i tur och ordning säger en positiv egenskap som barnet på kudden har. Genom att bekräfta och berömma barnen och aldrig tillrättavisa ett barn inför andra förstärks öppenhet och social förmåga. Någon förskola framhöll i vår intervju dramatisering som metod för att uppleva känslor och stärka emotionella uttryck. Personalen betonar att de är förebilder för barnen och att det är viktigt att se till att hålla det man har lovat. Vi bedömer att personalens beskrivna förhållningssätt, kombinerat med det projektinriktade arbetssättet där lärandet ses som en helhet, skapar goda möjligheter för barns tilltro till sin egen förmåga och ger demokratisk grund och social kompetens.

I samtal med personalen beskrev de att de diskuterar genusfrågor och påpekade att det innebär att ge flickor och pojkar vidgade möjligheter, inte att begränsa. Personalen gav flera exempel på hur man eftersträvar att ge pojkar och flickor lika förutsättningar. Till exempel försöker man ta hänsyn till ett genusperspektiv vid utformandet av miljöerna då man anser att tydliga aktivitetsstationer utjämnar könsrollerna. Förskolorna har medvetet valt att inte ha så mycket traditionella leksaker som man tycker är för ”könskodade” utan har valt att i stället erbjuda mycket skapande- och naturmaterial. Man uppmuntrar även till könsrollsöverskridande lekar med exempelvis utklädningskläder och drama. Personalen har gått igenom böcker och sånger och ändrat från ”han” till ”hon” då de funnit att böcker och sånger mest handlar om pojkar. Här framhåller personalen på Finska förskolan det finska språket en fördel med sitt könsneutrala begrepp ”hän”. Personalen beskrev hur de rannsakat sig själva i hur de värderar flickors

respektive pojkars lekar och aktiviteter. Vår bedömning är att personalen har kommit långt i sin diskussion om hur en genusmedveten pedagogik ska omsättas i praktiken.

Barn i behov av särskilt stöd

Vi bedömer att enheten har en väl känd strategi för hur personalen ska gå till väga när de ser att verksamheten har svårigheter att möta barnens behov. Personalen samråder i arbetslaget och sedan med förskolechefen. Samtal förs i tidigt skede med föräldrar och vid behov kan arbetslaget få verksamhetsstöd. En handlingsplan upprättas för de barn som har behov av resurstöd i samråd med föräldrar och följs upp regelbundet. Personalen har möjlighet att få handledning av stadsdelens stödteam eller av extern specialkompetens för att bättre kunna stödja barnet inom förskolans verksamhet, något personalen var nöjda med. Personalen framhåller att det är viktigt att lyfta barnets styrkor, inte bara det barnet behöver stöd i.

Likabehandlingsplan

Diskrimineringslagen (2006:67) ålägger förskola och skola från och med april 2006 att inte bara ingripa vid utan aktivt förebygga kränkande behandling. Förskolan är skyldig att upprätta en likabehandlingsplan som ska revideras årligen.

Enheten har upprättat en likabehandlingsplan enligt lagens intentioner. I likabehandlingsplanen framgår hur enheten och personalen praktiskt arbetar när de förebygger, upptäcker, utreder, åtgärdar och följer upp kränkande behandling bland barnen. Det framgår även hur och när personalen och föräldrarna görs delaktiga i att revidera planen, dock har planen ännu inte reviderats.

Utveckling och lärande

Pedagogiskt innehåll och organisation

Söderförskolor ska enligt sin verksamhetsplan ”bedriva en pedagogisk verksamhet för barnen där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet”. Både ledning och personal beskrev i intervjuerna en verksamhet som utgår från barnen och deras förmågor samt är ett komplement till hemmet. Reggio Emilia-inspiration nämndes i våra samtal med personalen och vi kan se den i verksamheten. Samtidigt har varje förskola utifrån en gemensam värdegrund utvecklat sin egen särart kring både den interna organisationen och det pedagogiska arbetssättet. Exempelvis har Finska förskolan fokus på flerspråkighet, Sälen skapar tvärgrupper i olika sammanhang utifrån sina åldersblandade grupper medan Täppan har åldersindelade grupper vilket kräver personalrotation och därmed samarbete på ett annat sätt. Gemensamt är dock en fördjupad pedagogisk medvetenhet som vi anser är en styrka för enheten. Personalen beskrev bland annat hur de ”försöker fånga upp barnens tankar” och ”tar barnens tankar på allvar”, hur de försöker se möjligheterna och ge barnen förutsättningar att ”kunna själva” samt hur de erbjuder barnen möjligheter att lära på olika sätt. Ett inlyssnande förhållningssätt med tro på barnens förmågor kombinerat med tematiskt arbetssätt ger enligt vår bedömning goda förutsättningar för barnens eget lärande samt barns möjligheter att påverka verksamheten.

Verksamheten är organiserad i både fasta aktiviteter med bland annat rörelse, skapande, uteverksamhet och utflykter kombinerat med ett tematiskt arbetssätt som skapar en helhet för barnen. Personalen beskriver ett förhållningssätt som skapar utrymme för barnens lek genom en stimulerande miljö och rutiner som inte avbryter i onödan, exempelvis kan barnen på både Täppan och Finska förskolan äta i en matsal. Det skapande arbetet stimuleras genom att allt materialet oftast är tillgängligt i miljön, genom att personalen introducerar de olika materialen och lär barnen olika tekniker samt använder skapandet som en del i temaarbetet. Vi bedömer att organisationen av den pedagogiska verksamhetens innehåll med ett tematiskt arbetssätt där lärandet vävs in som en helhet är en styrka för enheten. I temat tar personalen vara på barnens intressen och försöker få in så många aspekter som möjligt. Detta är en god förebild för Barnängen när de bygger upp sin verksamhet.

Uteverksamheten är en central del i förskolornas verksamhet, särskilt för de äldre barnen som ofta gör heldagsutflykter, och naturmaterial är en naturlig del i förskolornas miljöer. De tre ”äldre” förskolorna har egna gårdar som erbjuder goda möjligheter till utelek. Det finns en medvetenhet om vikten av ett ekologiskt perspektiv, förskolorna sorterar papper och på några avdelningar även glas. Man är allmänt försiktig med förbrukningsmaterial, använder en hel del naturmaterial och tar tillsammans med barnen ansvar för alla saker. Personalen försöker föregå med gott exempel och lagar i första hand sådant som går sönder. Vi bedömer att det finns medvetenhet och ambitioner kring det ekologiska perspektivet och förskolan Barnängen enbart serverar ekologisk mat. Dock kan detta utvecklas vidare

Den pedagogiska miljön är genomgående genomtänkt och mycket estetisk med ett ovanligt medvetet användande av belysningen. Det finns rikligt med material i tydliga stationer som samtidigt känns kreativa och lockande, kompletterade på ett bra sätt med naturmaterial. Vår bedömning är att förskolorna väl uppfyller läroplanens mål att ”Miljön skall vara öppen, innehållsrik och inbjudande” även om förskolorna löst detta på olika sätt. Exempelvis är Sälens miljö tydlig i stationer som inbjuder till utforskande, byggande och konstruktion medan Täppans miljöer är tematiskt inspirerande, tillgängliga och spännande. Dock är den pedagogiska miljön fortfarande ett utvecklingsområde för Barnängen.

Vad gäller uppdraget att introducera barnen i det mångkulturella samhället beskrev personalen hur de tänker på sitt förhållningssätt och en allmän respekt för olikhet. Andra kulturer lyfts fram genom sånger, musik, fraser på andra språk och mat från olika länder. Eftersom få familjer har en annan kulturell bakgrund försöker personalen hitta alternativa kopplingar till andra länder exempelvis genom familjernas semesterresor. Vår bedömning är att det finns en viss medvetenhet kring dessa frågor, särskilt på Finska förskolan med sitt tvåspråkiga arbetssätt. Dock anser vi att förskolorna ytterligare bör diskutera och konkretisera vad det innebär att omsätta läroplanens intentioner med att ”förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle”.

Pedagogisk dokumentation

Barnens aktiviteter, teman, berättelser och egna alster finns synliga i miljön, främst genom bilder men i vissa fall även med beskrivande text och kommentarer. Detta används främst till att synliggöra barnen och verksamheten för barn och föräldrar men kan även användas som underlag för personalens planering. Enheten har dessutom en gemensam struktur för sitt arbete med barnens portfolio där man tydligt kan följa barnens utveckling på olika områden, särskilt kring barns språkutveckling, samt samtidigt vad barnet varit med om under sin förskoletid. Detta gör att både barn och föräldrar blir medvetna om barnens lärande. Portfolion används även som underlag till utvecklingssamtalen. Här har även Barnängen påbörjat arbetet med portfolio utifrån den gemensamma strukturen. Enhetens arbete med pedagogisk dokumentation är enligt vår bedömning en styrka men kan utvecklas ytterligare till att bli ett ännu mer användbart verktyg för uppföljning, utvärdering och vidare utveckling av verksamheten.

Språk, kommunikation och logiskt tänkande

Enhetens förskolor har ett genomtänkt och medvetet arbetssätt att arbeta med barns språkutveckling vilket vi bedömer som en styrka för enheten. Personalen beskrev i intervjuerna hur de är föredömen genom att sätta ord på det som sker och ge begrepp, uppmuntra till dialog genom att ställa öppna frågor samt prioritera sagoläsning, musik och dramatisering. Texter, bokstäver och ordbilder finns synliga och tillgängliga på alla förskolor. Sångsamlingen på förskolorna Sälen och Täppan är goda exempel som även lockar föräldrar att medverka. Medvetenheten kring språk och språkutveckling är av naturliga skäl särskilt hög på Finska förskolan som har det som sin profil att tillsammans med föräldrarna bidra till barnens flerspråkighet. Vi bedömer även att språkutvecklingen gynnas av det tematiska arbetssättet som sätter in språk och kommunikation i ett meningsfullt sammanhang. Både Finska förskolan, Täppan och Barnängen använder sig av en metod som kallas "Berättartältet/Berättarverkstaden" där barnen från ett års ålder och uppåt får berätta för en personal och deras berättelser dokumenteras. Vår bedömning är att det här sättet att arbeta uppfyller de mål förskolorna satt upp; "lyssna på barnen, följa språkutvecklingen och väcka intresse för skriftspråket". Även kring matematik beskriver personalen en hög medvetenhet där de anstränger sig att använda rätt begrepp och ta med matematiken i vardagen. Vi såg många exempel på detta i miljön, i samlingar och kring lunchen. Det finns material för att sortera, klassificera och konstruera samt olika former och färger på alla förskolor men inte alltid lika tillgängligt för de små barnen. Arbetet med matematik och material kring detta är extra tydligt på förskolan Sälen. Personal därifrån håller också utbildning inom området för övrig personal i enheten.

Barns inflytande

Vi bedömer att personalen ger mycket goda förutsättningar för barnen att ha inflytande och ansvar över sin vardag. Enheten har som åtagande att varje barn ska få välja en aktivitet per månad och att varje barn ska ges möjlighet till olika sorters

lek och utforskning. Som arbetssätt beskrivs att barnen ska få tillgång till olika aktiviteter och många möjligheter att välja. Arbetssätten för att nå målen är väl förankrade hos den personal vi samtalade med. Vår bedömning är att den barnsyn som beskrivs och den syn på hur lärande sker som personalen har, leder till ett tillåtande förhållningssätt som skapar möjligheter till inflytande för barnen. Personalen hade ofta ett uttalat barnperspektiv då man beskrev hur förutsättningar skapas för utveckling och lärande. På olika sätt framgår att barnens rätt till inflytande och rätt att bli lyssnade på och kunna göra sig hörda är en grund för arbetet.

De förutsättningar för barns inflytande som framhålls av både ledning och personal är framförallt en tillgänglig, tydlig och inbjudande pedagogisk miljö där valmöjligheterna ska vara många. Här bedömer vi att alla förskolorna kommit långt i att skapa en tillåtande miljö med ett utvecklat och tydligt stationssystem, dock är detta fortfarande ett utvecklingsområde på Barnängen. Personalen beskrev hur man på olika sätt försöker fånga upp barnens signaler kring vad som intresserar dem och ha som en utgångspunkt för arbetet. Detta sker genom bland annat observationer, genom att tyda de små barnens kroppsspråk, genom samtal och genom dokumentationen. Avdelningarna har lite olika metoder för att låta barnen välja beroende på barnens ålder. För de yngre barnen synliggörs valet av aktivitet genom att under samlingen placera sin docka i en kartong som illustrerar en önskad aktivitet.

Innehållet i projektarbeten och hur det utvecklas styrs även till stor del av barnens funderingar och intressen. Vi bedömer att det stora utbud av valmöjligheter som barnen erbjuds skapar goda förutsättningar att förstå och handla efter demokratiska principer men även att samarbeta och hitta lösningar.

Personalen beskriver också hur barn utvecklar förmågan att ta ansvar för sina handlingar. Grundsynen som personalen har är att man litar på barnen och respekterar dem som individer. Man försöker medvetet stötta barnen i att utföra de aktiviteter de tagit på sig och även att hjälpa varandra. Personalen försöker göra barnen medvetna om vad de kan påverka. Barnen är frågvisa och har många önskemål, detta tolkar personalen som att de vet att de får påverka.

Förskola och hem

Enheten har som ett av sina åtaganden ”att utveckla föräldrarnas möjlighet att påverka verksamheten”. Vi bedömer att enheten i hög grad lever upp till åtagandet genom att man ser föräldrarna som en tillgång och på många olika sätt bjuder in till samverkan och uppmanar föräldrarna att delta i verksamheten. En styrka är de väl utarbetade och dokumenterade strategierna för samverkan med föräldrarna samt former för hur synpunkter tas tillvara och påverkar verksamheten. Vi vill särskilt framhålla de olika möjligheter som föräldrarna erbjuds att följa upp verksamheten genom enkäter, möten och samtal vars resultat återkopplas och redovisas. Exempelvis svarar föräldrarna skriftligt på tre frågor; ”Hur vill du bli

informerad? Hur vill du delta? Vad har du för förväntningar på verksamheten?” Svaren på frågorna har lett fram till att verksamheten förändrats och utvecklats.

Flera av förskolorna gör hembesök innan inskolningen. Personal och förskolechef beskrev den ”föräldraaktiva inskolningen” som ett bra sätt att ge föräldrarna insyn och kunskap om barnets dag på förskolan. Det är också ett bra sätt för föräldrar att lära känna varandra. Föräldramöten årsvis och samkväm av olika slag, t ex middagar, gårdsfester, utställningar och utflykter är återkommande inslag i verksamheterna.

Fortlöpande information om verksamhetens pedagogiska innehåll sker muntligt i den dagliga kontakten men också genom anslagstavlor, vecko-/månadsbrev, via mail och övrig pedagogisk dokumentation. Vi anser att förskolornas omfattande dokumenterade information om verksamhetens organisation och innehåll ger tydlighet och klarhet i vad som förväntas. Detta hjälper även föräldrarna med struktur inför uppföljningen. Förskoleråd finns för närvarande inte på någon av förskolorna eller i enheten och förskolechefen beskrev ett lågt intresse hos föräldrarna för att delta, något som de föräldrar vi träffade bekräftade. Förskolorna erbjuder föräldrarna minst ett utvecklingssamtal per termin där man gemensamt går igenom barnets trivsel på förskolan och tar tillvara föräldrarnas syn på verksamheten. Alla förskolor har ett underlag med samtalspunkter så att föräldrarna kan förbereda sig inför samtalet och utvecklingssamtalet dokumenteras i en speciell mall. Portfolion är även ett verktyg för att synliggöra verksamheten och barnets lärande under samtalet.

I samtal med föräldrarepresentanter framkom att de är mycket nöjda med verksamheten, särskilt med personalens bemötande och kompetens och att man uttryckligen bjuds in att delta i verksamheten. De kände sig trygga, välinformerade och framhöll känslan av att personalen vill ha föräldrarnas synpunkter. Föräldrarna är väl förtrogna med läroplanens intentioner som de ansåg att personalen förmedlar och konkretiserar dagligen.

Samverkan med förskoleklass, skola och fritidshem

Vår bedömning är att förskolorna har en dokumenterad strategi för samarbete med skolans verksamheter kring barnens övergång, som enligt personalen efterlevs i varierande grad. Det finns ett körschema i stadsdelen som utgör en ram för de kommunala förskolornas samarbete med skolorna och som enhetens förskolor följer. De föräldrar vi samtalade med som haft erfarenheter av övergång till skolan var nöjda med hur det hade fungerat men uttryckte viss oro för att förskolornas arbetssätt inte följs upp i de flesta skolor.

Det innebär svårigheter för samverkan att enheten lämnar över barn till så många olika skolor men Sälen har ett visst samarbete med Katarina Norra och Täppan lämnar många barn till Katarina Södra. Finska förskolan gör en extra satsning genom att besöka alla skolor som de ska lämna över barn till. När intagningen till skolan är klar tar förskoleklassen ofta kontakt med förskolan och

överlämningssamtal erbjuds till alla föräldrar men genomförs sällan. Istället skriver personalen tillsammans med föräldrarna ner information om barnet i ett speciellt dokument som flera skolor vill ha. Den portfolio som finns för varje barn lämnas till föräldrarna som sedan avgör vilken information som ska delges skolan. Även om man på detta sätt löser problemet med verksamheternas olika sekretess anser vi att förskolan och skolan bör utöka sina ansträngningar för att få till ett överlämningssamtal där alla parter deltar. För barn som haft extra stöd i förskolan genomförs dock alltid överlämningssamtal där föräldrarna är delaktiga.

Förskolorna har olika traditioner kring de blivande skolbarnens avslutningar som är uppskattade. De har även en ambition att förmedla vad barnen varit med om i förskolan men lyckas inte alltid intressera skolorna, ett undantag är Tullgårdsskolan som blev så intresserad att skolans personal kom till Täppan på studiebesök.

TILL SIST

I Söderförskolor har vi mött ledning och personal som engagerat och initierat beskrivit sin verksamhet. Här finns en vana vid att presentera sin verksamhet och att formulera sig som är tydlig och som bidragit till enhetens utveckling. Tre av förskolorna i enheten har mottagit stadens Kvalitetsutmärkelse. Det finns gemensamma drag i enhetens arbete kring värden och bemötande samt en genomgående pedagogiskt utvecklad och estetisk miljö. Samtidigt har varje förskola utarbetat sin egen särart i organisation och arbetssätt. Enheten har goda förutsättningar med välutbildad och väl samarbetad personal, en närvarande chef och en god föräldrasamverkan. Det finns många styrkor som vi lyft fram där det mesta utgår från att verksamhetens innehåll formats av en positiv barnsyn och en helhetssyn på lärande. Detta har lett fram till en inspirerande miljö, goda möjligheter för barnens inflytande, ett medvetet arbete med språk och matematik samt spännande tematiskt arbete. Att förskolan Barnängen fått fler utvecklingsområden i vår rapport ska inte uppfattas som kritik utan är mer ett konstaterande utifrån att verksamheten pågått så kort tid. Vi uppfattar att personalens engagemang, ambitioner och kompetens där är en god grund för att bygga upp en bra pedagogisk verksamhet.

Det vi anser att enheten kan vidareutveckla är bland annat förtydligande av målstyrningen, pedagogisk dokumentation som verktyg för verksamhetsutveckling samt ytterligare utveckla sitt arbete med ekologi och mångkultur. Vår sammanfattande bild är att enheten har goda förutsättningar att utvecklas vidare och att flera av de utvecklingsområden vi föreslår redan är kända av ledningen och prioriterade.

Stockholm 081218

Hans Dahlin, rapportansvarig

Birgitta Magnusson

Inger Leffler

Förskoleinspektörer